

Nagy tervekkel jöttem Rosmersholmba

két Ibsen-átírat

1

Átadás

Amikor a tulajdonostól kapott kulccsal átlépték a küszöböt, Rosmer nem sejtett semmit. Egy volt a lényeg: visszakerültek a hegyre. Szerény házba ugyan, de a hegyre. „Ez a ház a környék lakosságának szemében emberemlékezet óta a rend és a fegyelem jelképe.” Valaha egészen szép lehetett. Manapság csak egy viharvert, öreg ingatlan a fjord fölött, a fenyves szélén. Némi fogalmuk volt a ház múltjáról, idejük belegondolni nem annyira. Fala, kertje, kerítése mindenestül pusztulóban. Túl van jón és rosszon, hegyi giccsen, karcos dekadencián.

Rosmer, miután megvált a szószéktől, nem alaptalanul félt a lecsúszástól. Elsősorban nem az anyagi, hanem az erkölcsi összeomlástól tartott. A sülyedés vizuális folyamatként is megjelent lelki szemei előtt, sőt álmodott is róla: egy óceánjáró hajó oldalán, a síkos acéllemezen látta magát viharban, lefelé evickélni a kampókon. Újabban hetvenes évekbeli, zsaluzott beton társasházakban éltek, mivel egyedül azok bérleti díját tudták kifizetni, és Rosmer, az egykori nagytiszteletű úr, nem akar beállni azok közé, akik „tönkreteszik ezt a szerencsétlen országot”, ahogyan ő fogalmaz: „kifordulna a gálája”, ha tétlenül nézné, mi folyik itt.

Rosmer az a formátumos értelmiségi, akiből süt az erő. Belép valahová, és megtelik jelenlétével a helyiség. Érdemi döntésekre képes, külső megerősítés nélkül is. Nem lelkész többé, de már tiszteletes korában a szabad gondolkodás és a haladás zászlóvivője lett. Följebbvalói egyre kijebb helyezték a központtól, egyre kisebb egyházközségekbe. Rosmer egyre vidékibbé vált, akaratlanul. Egyházi hivatása természetesen önmagában nem volt akadálya annak, hogy a haladás ügyét szolgálja, sőt. Azért hagyta ott a szószéket, mert nem hisz többé Istenben; igaz, ezt a hitbeli fogyatkozást még szabadelvű társai előtt sem szabad bevallania, az azért túl nagy coming out volna, és mint a sajtóban meg a közösségi médiában látható, Rosmer már így sem védett ember többé, sokak céltáblája lett.

Bűne alighanem az, hogy világosságot szeretne teremteni ott, ahol évtizedek, mit évtizedek, évszázadok óta sötétséget és komorságot szokás terjesztetni, hogy a világosságból fakadjon az öröm. Feladatnak szép. A sajtó ezt hidegvérű merényletként interpretálja a tiszteletre méltó ősök emléke ellen, az egykori lelkészt pedig helyezkedő, haszonleső Júdásként állítják be a bírálói.

Ez most egy nagyon régi ház. Nem zsaluzott beton, hanem téglá.

Itt kell átvészelni.

2
Átvétel

REBEKKA Én nagy tervekkel jöttem Rosmersholmba,
De egyik terv sem vágott egybe a tiétekkel.
Visszakerülni a hegyre mindig öröm,
De Rosmersholm mindenkit megbetegít.
ROSMER Mindig is földszinti lakást kerestünk,
Mert neked tériszonyod van.
REBEKKA És ez végre olcsó! Belépve mit éreztél, Rosmer?
ROSMER Föllélegeztem, huhh...
Csak festeni kell, és minden rendben.
Itt leszünk végre boldogok a négy gyerekkel.
De már első héten éreztem valami gyanúsat.
Sunyi, állott idegenség árad a falakból.
Valami nagyon nem stimmel.
REBEKKA Áprilisban meszeltünk, őszre visszajött a szag.
Nem doh, nem dohány és nem penész...
Nem is emberi.
Itt állandóan szellőztetni kell.
Pótolni a veszteségeinket.
Tiszta ráfizetés nekünk ez a hely.
ROSMER Ebben a házban történt pár dolog, igaz?
REBEKKA Hm, ettek, ittak, szerettek, utálkoztak, aludtak...
ROSMER Nem, nem. Vér folyt, vagy valami hasonló, érzem.
Tisztáznunk kell, mert különben...
REBEKKA Hallgass csak, mi ez?
HANG *(a fal mögül)* Ebben a házban nem szoktak sírni a gyerekek.
A tieitek sírnak.
Akik felnőnek közülük, soha nem nevetnek.
KÓRUS *(a fal mögül)* Ti nevettek! Ugye, nem rajtunk?
Kiabáltok, ahogy mi.
REBEKKA Mert félünk tőletek, azért.
ROSMER Ebben a házban zavart érzek az erőben.
REBEKKA Elmegy a net, megjön a net,
Bele kell zöldülni. Belehalnak a gépeink
A feszültségkimaradásokba.
ROSMER A neon vibrál, utána kialszik minden!
REBEKKA Mit mondott a szerelő?
ROSMER Fázishiány.
REBEKKA Tudod, mekkora vihar volt a hegyekben?
Azt is átaludtad?
ROSMER Vihar? Az nem elég ok.
Nem tudok itt aludni, hogyan is tudnék?
Te meg menj el futni.
REBEKKA Ma már nem merek.

Mikorra várhatjuk a fehér lovakat?
KÓRUS (*közelebbről*) Rosmersholm nem könnyen válik meg a halottaitól,
A holtak sem könnyen válnak meg Rosmersholmtól.
REBEKKA Amíg ők itt vannak, béna vagyok.
ROSMER Szellőztess ki, járjon az a levegő.
Mondom, menj el futni, nem lesz semmi baj.
REBEKKA (*kinyitja az ablakot*) Amikor idejöttem, bátor voltam és lelkes,
Az akaratom nem ismert lehetetlent,
De az idegen törvény leigázott.
ROSMER Miféle törvényről beszélsz?
REBEKKA Hagyjuk ezt most, kedvesem.
Szerintem tudod.
ROSMER Hogyne. Az ősök tettei visszaköszönnek.
A szépapák szenvedélyeiről még nem szoktunk le,
Ismételjük a tévelygéseiket,
Az ő éhínségüktől szenvedünk,
A bőségüktől puffadunk,
A szerelmi stigmáikat, a harci sebüket hordjuk
Nemzedékek múlva is.
Nem tudod, ki zuhant itt a malomárok forгатagába?
REBEKKA Az a nő jár vissza vágatató fehér ló képében?
Vagy akit megöltek, a szomszéd vendéglős?
ROSMER Ki lappang a romlott karfiol redői közt?
REBEKKA Ők a kimaradó áram a vezetékekben?
Rosmersholm elátkozott föld,
Mindenkit megbetegít.
ROSMER Beteg, ki beteg, mi beteg? Mit jelent ez?
REBEKKA Mindent, ami Rosmersholm.
HANG 1 (*még közelebbről*) Rosmersholm bennetek van.
HANG 2 Megmondtam. Már is viszi őket a víz.

(Ibsent részben szabadon, részben pedig Kúnos László fordításában idéztem)